

1001 Kritieke Dagen

Lichamelijke, sociale en emotionele gezondheid in ontwikkeling

In het kort

Kindermishandeling en geweld

Het grootste gevaar voor jonge kinderen ligt niet in de buitenwereld, maar eerder thuis, binnen het gezin, binnen de intimiteit van relaties: door (seksueel) geweld of door (emotionele) verwaarlozing. Minstens 3% van de kinderen heeft te maken met geweld en/of verwaarlozing in de thuissituatie. De meeste gevallen van verwaarlozing of geweld blijven echter onzichtbaar, onbesproken en onbekend. De impact van emotionele verwaarlozing wordt wel eens onderschat; de gevolgen ervan kunnen soms ingrijpender zijn dan die van fysieke mishandeling.

Geweld, misbruik en verwaarlozing in een gezin is er niet ineens. Geweld kan de relatie in groeien. Stress kan hierin een belangrijke rol spelen. Zowel als oorzaak als gevolg. Gezinnen met jonge kinderen zijn extra kwetsbaar voor verwaarlozing en geweld. Jonge kinderen kunnen zelf niet vertellen wat er gebeurt, als zij zich er al bewust van zijn dat het thuis mis gaat. Jonge kinderen lopen ook het meeste risico vanwege hun afhankelijkheid en de intensieve zorg die zij nodig hebben van hun ouders. De ouders staan voor de pittige uitdaging om in de verschillende fases steeds opnieuw voldoende beschikbaar en beschermend te zijn, ondanks hun eigen stress, problemen en (onverwerkte) verleden.

Juist bij de jongste kinderen kan verwaarlozing en geweld diepe sporen nalaten met gevolgen voor (generaties) later. Om die reden is het belangrijk dat gezinnen met een hoog risico op geweld of verwaarlozing tijdig in beeld komen om geholpen te kunnen worden het geweld te voorkomen of te stoppen.

Een belangrijke ingang bij gezinnen met een hoog risico is het gesprek, waarin het gezin of het kind zelf kan vertellen of duidelijk maken wat er gebeurt. Dat verhaal wordt makkelijker verteld als signalen herkend en benoemd worden of voorbeeldverhalen worden gedeeld en als er meer over het voorkomen van geweld wordt gesproken. Op die manier ontstaat begrip over hoe een gezin terecht kan komen in een dergelijke situatie van geweld en/of verwaarlozing en wordt het taboe of het geheim doorbroken. Dan is de belangrijkste eerste stap naar hulp en hoop op verandering gemaakt.

Feiten en aantallen

- De meest voorkomende vorm van kindermishandeling is verwaarlozing, dat kan zijn fysiek en/of emotioneel (Alink et al., 2011; Rebbe, 2018). De gevolgen van verwaarlozing kunnen net als die van andere vormen van mishandeling ernstig zijn (Naughton et al., 2013 in Alink et al., 2018).
  - Ongeveer 100.000 kinderen zijn getuige van geweld en 40% van die kinderen loopt later de kans op gedragsproblemen of emotionele problemen
  - Eén op de zes Nederlanders zou fysiek mishandeld zijn geweest door ouders of een andere volwassene.
  - Eén op de vijf emotioneel verwaarloosd of misbruikt.
  - Eén op de tien seksueel misbruikt.
  - Eén op de twaalf zou een moeder hebben die mishandeld werd.
  - Eén op de twintig is fysiek verwaarloosd geweest.
  - Net minder dan de helft van alle Nederlandse vrouwen (45%) blijkt vanaf hun vijftiende slachtoffer te zijn geweest van fysiek of seksueel geweld binnens- of buitenshuis.
(Bron: Kuiper, Dusseldorp & Vogels, 2010)
  - Zelfrapportage van kinderen van groep zeven en acht: bijna 27% meldt geweld en/of verwaarlozing thuis. Dat zijn dus bijna tien kinderen per klas.
  - Zelfrapportage van jongeren in de periode van de middelbare school: 35% meldt geweld en/of verwaarlozing thuis.
  - Prevalentieonderzoek: 90.000 kinderen hebben te maken met emotionele verwaarlozing
(Bronnen: www.huiselijkgeweld.nl, www.nji.nl, www.cbs.nl, Richtlijn familiaal huiselijk geweld (www.ggzrichtlijn.nl), preventie van intergenerationeel geweld Nederland en EU, publicatie Verwey Jonker Instituut Maart 2016; Alink et al, 2011)
- Overzichtsbron: *De prevalentie van huiselijk geweld en kindermishandeling in Nederland (2019, WODC)*

Bevindingen

- Wees alert, doorbreek de schaamte en het zwijgen: er is een kans dat er in een gezin dat je kent, een vorm van geweld en/of verwaarlozing voorkomt.
- Kleine kinderen praten niet, maar 'spreken' wel. Wees alert op signalen, ook als er nog geen klachten zijn. Durf de signalen bespreekbaar te maken met het gezin, in de context van het begrijpen en het stoppen van geweld. ([Richtlijn Jeugdhulp en Jeugdbescherming – Kindermishandeling, Augeo magazine](#))
- Risicofactoren zijn beperkte voorspellers van geweld. Oordeel dus niet alleen op risicofactoren, maar bevraag het gezin en hun omgeving over de context, de beleving en de ervaren stressfactoren.
- Geweld is schadelijk voor alle gezinsleden. Het stoppen van het geweld is het eerste doel met oog voor ieders belang, ter bescherming van het (jonge) kind. Werk met een veiligheidsplan, formuleer concrete en haalbare doelen, samen met het gezin.
- Gebruik de meldcode en neem contact op bij vermoedens van geweld en of verwaarlozing met Veilig Thuis, tel.: 0800-2000. Dit kan ook anoniem.
- Veilig Thuis kan helpen in de beoordeling van het risico én in het bespreken van de eerste stappen die je als professional kunt doen.
- Let op stressfactoren als armoede, huisvesting, werkloosheid en stress over de opvoeding. Zij helpen het gezin niet, dus moeten een onderdeel zijn van het behandeltraject, ook als het geweld is gestopt.

Implicaties voor beleid en praktijk

- Zet (emotionele) veiligheid binnen gezinnen op nummer 1. Investeer in kennis en kunde, voorkom het ontstaan van geweld bij gezinnen met een verhoogd risico, dwz maak het risico bespreekbaar voor alle gezinnen met jonge kinderen.
- De impact van (seksueel) geweld/verwaarlozing is alleen te verminderen, als het (seksueel) geweld/de verwaarlozing stopt, dus: stop eerst het geweld, organiseer aansluitend een passend hulptraject en richt je als professional eerst op de risicofactoren die terugval in geweld vergroten (*zie fasegericht en risicogestuurde zorg van Vogtlander en van Arum*)
- Iedere professional die werkt met kinderen en ouders van kinderen moet bekend zijn en werken met de [Kindcheck](#), de meldcode en tijdig Veilig Thuis consulteren.
- Professionals die werken met (jonge) kinderen en/of ouders van (jonge) kinderen moeten bekend zijn met het werken met een veiligheidsplan en hier bij het doen van de melding door Veilig Thuis in ondersteund kunnen worden.
- Wachtlijsten bij Veilig Thuis zijn in strijd met rechten van het kind (en diens ouders) op adequate bescherming, onafhankelijk van de ernst van de melding.
- Het programma '[geweld hoort nergens thuis](#)' beoogt kindermishandeling en geweld in huis te voorkomen en/of eerder te stoppen. Een belangrijk onderdeel van dit programma is een intensievere en integrale samenwerking tussen de diensten veiligheid en zorg. Dat kan op landelijk of gemeentelijk niveau, maar ook in klein verband: zoek dus als professional contact met de wijkagent of de buurtregisseur en het wijkteam, om samen met het gezin tot een solide en breed gedragen veiligheidsplan te komen.
- Afstemming en samenwerking tussen beleidsmakers, preventieprogramma's, jeugdgezondheidszorg, veilig thuis, Raden van Kinderbescherming, jeugdzorg volwassen zorg en het sociale domein (armoede, huisvesting) is nodig om een veilige ondersteunende omgeving en stabiele en zorgzame relaties te organiseren, die de zwangeren, jonge ouders en kinderen nodig hebben.